

Nález mincí ze 13. století z Bořanovic (okr. Praha-východ)

Petr Schneider

Abstract: A 13th Century Coin Hoard from Bořanovice (Prague-East District)

A coin hoard found by private metal detecting on 9th October 2012 on the cadastral territory of Bořanovice (Prague-East District) consisted of five bracteates of the Bohemian King Přemysl I Ottokar (1192–1193, 1197/1198–1230), 42 bracteates of Henry III the Illustrious, Margrave of Meissen (1221/1230–1288), and two pfennigs struck in the imperial mint of Eger during the reign of the Emperor Frederick II (1212/1220–1250). The hoard had been buried probably around 1230.

Keywords: Bohemia; Meissen; Eger; Bořanovice; 13th century; coin hoard; bracteate; pfennig

Okolnosti a místo nálezů

Dne 9. září 2012 objevil anonymní nálezce při privátní povrchové prospekci detektorem kovů na k. ú. Bořanovice (okr. Praha-východ) depot středověkých mincí. O nález informoval pracovníky Národního muzea v Praze, kterým mince zapůjčil ke zdokumentování s příslibem, že je následně odevzdá do územně příslušného Oblastního muzea Praha-východ. Účastnil se také prozkoumání terénu v bezprostředním okolí objevu depotu, které však kromě upřesnění lokalizace nepřineslo nové poznatky. Tím však spolupráce nálezce s odborníky skončila, po vrácení zdokumentovaných mincí se odmlčel a nebylo možné ho dále kontaktovat.¹ Část nálezů pak byla po roce 2015 rozprodána na internetovém aukčním serveru AUKRO s.r.o. a v dalších tuzemských aukcích.²

Místo nálezů se nachází v mírném svahu u cesty na lesním pozemku zvaném pomístním jménem Bořanovický háj (pozemek parcelní č. 288), vzdáleném asi 500 m jihozápadním směrem od jádra obce (GPS – 50°10'23.8"N, 14°28'33.8"E; obr. 1). Mince byly podle sdělení nálezce uloženy v hloubce 5–10 cm pod povrchem a rozptýleny volně v zemi na ploše 2–3 m². Střepy keramické nádoby nebo zbytky obalu z organického materiálu se prý u mincí nevyskytovaly a neprokázal je ani následný

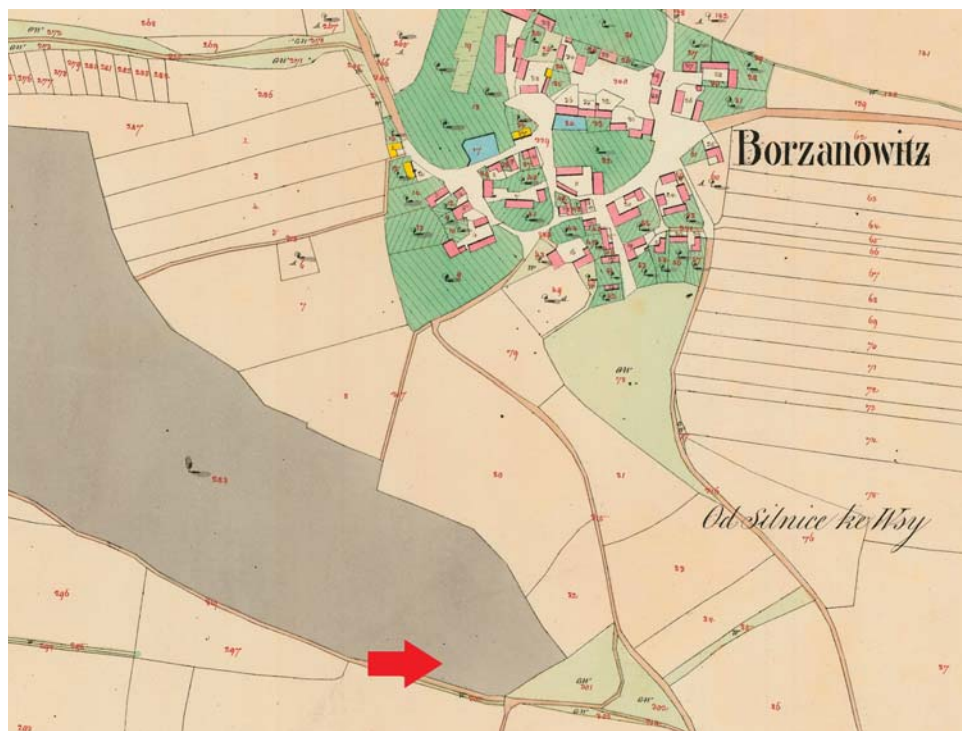
* Tento příspěvek vznikl za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/11.V.c. 00023272).

¹ Nálezce se při osobní komunikaci představoval jako „Peto“, celé jméno autorovi této zprávy nesdělil.

² Mince z nálezů z Bořanovic nabízel na aukčním serveru AUKRO s.r.o. prodejce Pavel Vrtal (De-dous49), který patrně další exempláře dodával do tuzemských aukcí.

průzkum terénu při zaměření depotu. Majitel svou hotovost tedy zřejmě uložil do váčku z kůže či tkaniny, který v zemi zetlel a v průběhu staletí se zcela rozpadl.³

Po prvotním numismatickém ohledání bylo zřejmé, že se depot skládal asi z padesáti českých a míšeňských brakteátů, které byly většinou navzdory dlouhodobému působení půdních korozních procesů relativně dobře zachovalé, stačilo je pouze očistit v teplé vodě. Přesto se některé z nich kvůli tenkému střížku dochovaly jen fragmentárně, další drobné zlomky zůstaly v důsledku postdepozičních procesů rozptýleny v půdě v širším okolí nálezů, původní počet brakteátů tudíž nelze zjistit. Soubor doplňovaly ještě dva chebské feniky.

Obr. 1. Bořanovice: výřez z mapy stabilního katastru z roku 1842 – místo nálezů označeno šipkou (Ústřední archiv zeměměřictví a katastru; císařský povinný otisk 0407-1-003).

³ Za průzkum terénu a zaměření místa nálezů děkuji Mgr. Kamilu Smíškovi.

Katalog mincí

ČECHY, Přemysl I. Otakar (1192–1193, 1197/1198–1230)

Mincovna: *Praha*

AR brakteát

Av.: korunovaný panovník trůnící čelně na čtyřnožce, v pravé ruce žezlo zakončené liliovitým hrotem, v levé ruce žezlo zakončené růžicí, v mincovním poli čtyři kroužky.
Lit.: *Fiala 1895*, s. 400, 457, č. 1921, s. 457, č. 2655, tab. XXIV:9; *Haupt 1954*, s. 522, č. 5, tab. 2:20; *Cach 1974*, s. 31, č. 689.

1. 0,743 g; 39,0/36,2 mm

AR brakteát

Av.: korunovaný panovník trůnící čelně na dvou obloucích, v pravé ruce meč, v levé ruce žezlo zdobené dvěma kroužky a zakončené kuličkou s trojlístkem; ODCΛ (?).
Lit.: *Fiala 1895*, s. 457, č. 2652, tab. –; *Haupt 1954*, s. 522, č. 2, tab. 2:17; *Thieme 2011*, s. 224–225, č. 1369.

2. 0,974 g; 41,8/42,9 mm

3. 0,612 g; 39,2/36,6 mm

AR brakteát

Av.: korunovaný panovník trůnící čelně, v pravé ruce prapor, v levé ruce žezlo tvořené třemi lístky a zakončené šesticípu hvězdící.
Lit.: *Fiala 1895*, s. 457, č. 2651, tab. –; *Haupt 1954*, s. 521, č. 1, tab. 2:16; *Thieme 2011*, s. 224–225, č. 1368.

4. 0,463 g; 20,9/40,4 mm; levá polovina

AR brakteát

Av.: korunovaný panovník trůnící čelně na dvou obloucích, v pravé ruce meč (?), v levé ruce žezlo zdobené dvěma kroužky a zakončené kuličkou s trojlístkem.
Lit.: neuvádí.

5. 0,799 g; 40,3/41,3 mm

MÍŠEŇSKO, Jindřich III. Osvícený (1221/1230–1288)

Mincovna: *Dráždany / Freiberg / Míšeň ad. (?)*

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně, v pravé ruce prapor, v levé ruce žezlo zdobené dvojlístkem a zakončené pětistlou růžicí, po stranách panovníkových nohou po kroužku.

Lit.: *Fiala 1895*, s. 403, č. 1956, tab. –; *Schwinkowski 1931*, č. 454/469; *Thieme 2011*, s. 232–233, č. 1416.

6. 0,889 g; 41,5/41,6 mm

7. 0,798 g; 40,9/41,9 mm

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně, v pravé ruce prapor, v levé ruce žezlo zdobené kuličkou a zakončené čtyřlístkem, vpravo u panovníkovy hlavy kroužek.

Lit.: *Schwinkowski 1931*, č. 465.

8. 0,656 g; 41,6/40,7 mm

9. 0,575 g; 41,8/42,3 mm

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně, v každé ruce žezlo zdobené liliovitým dvojlístkem a zakončené křížkem.

Lit.: *Fiala 1895*, s. 399, č. 1917, tab. –; *Schwinkowski 1931*, č. 478; *Thieme 2011*, s. 90–91, č. 265.

10. 0,979 g; 41,4/43,1 mm

11. 0,871 g; 40,0/39,5 mm

12. 0,768 g; 41,2/39,9 mm

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně, v každé ruce žezlo zdobené kroužkem a zakončené čtyřlístkem, po stranách panovníkovy hlavy po kroužku.

Lit.: *Schwinkowski 1931*, č. 479a–c; *Thieme 2011*, s. 90–91, č. 266.

13. 0,558 g; 20,7/41,5 mm; pravá polovina

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně na dvojitěm vroubkovaném oblouku, v pravé ruce žezlo zdobené menší a větší kuličkou nad sebou a zakončené trojlístkem, v levé ruce žezlo zdobené kuličkou a liliovitým dvojlístkem a zakončené kroužkem s kuličkou.

Lit.: *Fiala 1895*, s. 398, č. 1909, tab. XXIV:3 (nepřesná kresba); *Schwinkowski 1931*, č. 490.

14. 0,986 g; 42,7/42,7 mm

15. 0,911 g; 42,2/42,6 mm

16. 0,899 g; 43,9/44,0 mm

17. 0,859 g; 41,0/42,2 mm

18. 0,849 g; 43,1/43,3 mm

19. 0,828 g; 42,0/40,8 mm

20. 0,462 g; 21,1/43,4 mm; levá polovina

21. 0,444 g; 22,3/42,0 mm; pravá polovina

22. 0,419 g; 20,9/41,0 mm; levá polovina

23. 0,382 g; 21,7/42,2 mm; levá polovina

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně, v pravé ruce žezlo zdobené kuličkou a zakončené kuličkou s liliovitým hrotem, v levé ruce žezlo zdobené kuličkou a zakončené pětistlou růžicí, po stranách obou žezel po kroužku.

Lit.: *Fiala 1895*, s. 398, č. 1906, tab. XXIV:1; *Schwinkowski 1931*, č. 493.

- 24.** 1,040 g; 43,7/42,4 mm
- 25.** 0,990 g; 44,5/41,9 mm
- 26.** 0,944 g; 43,7/44,0 mm
- 27.** 0,933 g; 43,8/42,7 mm
- 28.** 0,926 g; 41,6/43,1 mm
- 29.** 0,883 g; 43,6/42,8 mm
- 30.** 0,838 g; 41,3/40,8 mm
- 31.** 0,803 g; 40,9/40,8 mm
- 32.** 0,764 g; 42,7/43,4 mm
- 33.** 0,498 g; 40,9/23,1 mm; spodní polovina
- 34.** 0,492 g; 23,0/41,6 mm; pravá polovina
- 35.** 0,465 g; 20,9/42,3 mm; pravá polovina
- 36.** 0,459 g; 21,1/42,1 mm; pravá polovina
- 37.** 0,216 g; olámaná levá polovina

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně, v pravé ruce žezlo zdobené šestilistou růžicí s důlkem uprostřed a zakončené čtyřlístkem, v levé ruce žezlo zdobené kroužkem a zakončené křížkem; kolem obrazu perlovec.

Lit.: *Fiala 1895*, s. 398, č. 1908, tab. XXIV:2; *Schwinkowski 1931*, č. 499/502.

- 38.** 1,072 g, 42,8/41,9 mm

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně na dvojitém oblouku, v pravé ruce meč, v levé ruce prapor, po stranách panovníkových nohou po kuličce; kolem obrazu perlovec.

Lit.: *Tornau 1940*, s. 31, č. 185, tab. 8:184 (Mansfeld); *Thieme 2011*, s. 212-213, č. 1288 (Friedeburg).

- 39.** 0,757 g; 40,4/40,5 mm
- 40.** 0,522 g; 41,4/23,5 mm; šikmá polovina
- 41.** 0,446 g; 22,3/42,3 mm; pravá polovina
- 42.** 0,421 g; 21,5/40,5 mm; levá polovina

AR brakteát

Av.: prostovlasý panovník trůnící čelně, v pravé ruce dvojité liliovité žezlo, v levé ruce žezlo zakončené trojlístkem, nad panovníkovým levým ramenem kroužek.

Lit.: neuvádí.

- 43.** 0,732 g; 41,3/41,9 mm

AR zlomek brakteátu

Av.: část hlavy prostovlasého panovníka, v pravé ruce meč.

Lit.: neurčitelný.

44. –

AR zlomek brakteátu

Av.: část hlavy a poprsí prostovlasého panovníka.

Lit.: neurčitelný.

45. –

AR zlomek brakteátu

Av.: hlava prostovlasého panovníka.

Lit.: neurčitelný.

46. –

AR zlomek brakteátu

Av.: část hlavy prostovlasého panovníka.

Lit.: neurčitelný.

47. –

CHEBSKO, Fridrich II. (1212/1220–1250)

Říšská mincovna: *Cheb*

AR fenik

Av.: kráčeující jednoocasý lev doleva hledící čelně, u přední zdvižené tlapy pětistá růžice, u hlavy čtyřlístek; kolem obrazu široký hladký kruh obklopený kuličkami a perlovcem.

Rv.: orlice s rozepjatými křídly čelně hledící doleva, kolem orlice perlový kruh se čtyřmi napojenými perlovými obloučky s osmilistými růžicemi uvnitř, mezi obloučky čtyři lilie; na okraji kuličky.

Lit.: *Fikentscher 1895*, s. 53, č. 20, tab. II:21; *Geyer 1925*, s. 376, č. 10, tab. 307:A; *Hásková 1972*, s. 76, č. 39.

48. 0,714 g; 21,0 mm

49. 0,513 g; 19,0 mm

Obr. 2a. Bořanovice – mince zastoupené v depotu (čísla odpovídají katalogu; 1:1; foto J. Vaněk).

Obr. 2b. Bořanovice – mince zastoupené v depotu (čísla odpovídají katalogu; 1:1; foto J. Vaněk).

19

20

21

22

23

24

25

26

27

Obr. 2c. Bořanovice – mince zastoupené v depotu (čísla odpovídají katalogu; 1:1; foto J. Vaněk).

Obr. 2d. Bořanovice – mince zastoupené v depotu (čísla odpovídají katalogu; 1:1; foto J. Vaněk).

37

38

39

41

42

43

44

45

46

47

48

49

Obr. 2e. Bořanovice – mince zastoupené v depotu (čísla odpovídají katalogu; 1:1; foto J. Vaněk a č. 43 Abalon s.r.o.).

Rozbor nálezů

Českou složku depotu z Bořanovic tvoří brakteáty krále Přemysla I. Otakara (1192/1193, 1197/1198–1230) v počtu pěti kusů (z toho jeden půlený) ve čtyřech mincovních typech (kat. č. **1–5**; tab. 1), které pocházejí patrně z mincovny v Praze. Typ Cach č. **689** (kat. č. **1**: 1 ks) byl registrován ve čtyřech nálezích: Borne (zem. okr. Salzland; 1 ks),⁴ Kamenz (zem. okr. Budyšin; 5+4/2 ks),⁵ Unwürde (zem. okr. Zhořelec; ? ks)⁶ a Vlašim (okr. Benešov; ? ks).⁷ Typ Haupt tab. **2:17** (kat. č. **2–3**: 2 ks) se vyskytl ve dvou nálezích: Natternberg (zem. okr. Deggendorf; 1 ks)⁸ a Unwürde (zem. okr. Zhořelec; ? ks).⁹ Typ Haupt tab. **2:16** (kat. č. **4**: 1/2 ks) byl zastoupen ve dvou nálezích: Tetín (okr. Beroun; 2 ks)¹⁰ a Unwürde (zem. okr. Zhořelec; ? ks).¹¹ Jeden český mincovní typ (kat. č. **5**: 1 ks), svou fabrikou velmi podobný brakteátům z nálezů z Unwürde, je zde zdokumentován vůbec poprvé.

Tab. 1. Přehled výskytu českých mincovních typů brakteátů Přemysla I. Otakara z depotu z Bořanovic ve zdokumentovaných nálezových lokalitách (čísla odpovídají katalogu, lokality řazeny abecedně).

Kat. č.	Typ	Lokalita, doba odkrytí	Doba ukrytí	Počet
1	Cach č. 689	Borne (zem. okr. Salzland), 1903	kolem 1270	1
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	1
		Kamenz (zem. okr. Budyšin), 1910	kolem 1230	5+4/2
		Unwürde (zem. okr. Zhořelec), 1794	kolem 1230	?
		Vlašim (okr. Benešov), 1846	kolem 1235	?
2–3	Haupt tab. 2:17	Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	2
		Natternberg (zem. okr. Deggendorf), kolem 1950	kolem 1230	1
		Unwürde (zem. okr. Zhořelec), 1794	kolem 1230	?
4	Haupt tab. 2:16	Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	1/2
		Tetín (okr. Beroun), 2006	kolem 1235	2
		Unwürde (zem. okr. Zhořelec), 1794	kolem 1230	?
5	nepublikovaný	Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	1

Míšeňskou složku reprezentuje 42 brakteátů (z toho 13 půlených a čtyři neurčitelné zlomky) markraběte Jindřicha III. Osvíceného (1221/1230–1288) v devíti mincovních typech (kat. č. **6–47**; tab. 2). Přidělení konkrétní emise některé z wet-

⁴ *Bahrfeldt 1987*, s. 405 [167], č. 124.

⁵ *Heineken 1913*, s. 127, č. 6; *Idzikowska 2016*, s. 200, typ 4, s. 218, obr. 12–13; srov. *Leipner 1969*, s. 69–70, č. 36.

⁶ *Haupt 1954*, s. 522, č. 5, tab. 2:20; *Schneider 2010*, s. 34, č. 5; srov. *Leipner 1969*, s. 47, č. 22.

⁷ *Fiala 1895*, s. 400, č. 1921, č. 2655, tab. XXIV:9; *Schneider 2009*, s. 59–60, č. 5; srov. *Nálezky II/2*, s. 82, č. 1766.

⁸ *Hylla – Schneider 2016*, s. 144–145, č. 1, tab. II:1.

⁹ *Haupt 1954*, s. 522, č. 2, tab. 2:17; *Schneider 2010*, s. 32, č. 2.

¹⁰ Nepublikované zjištění autora; předběžná zpráva viz *Militký – Stolz – Stolzová – Zaoral 2008*, s. 137–145; srov. *Zaoral – Militký 2011*, s. 1664–1670.

¹¹ *Haupt 1954*, s. 521, č. 1, tab. 2:16; *Schneider 2010*, s. 32, č. 1.

tinských mincoven nedovedeme, neboť kromě Freibergu, který měl jistě centrální úlohu, ražba probíhala na jiných místech; v literatuře se např. uvádějí Cvikov, Drážďany, Grimma, Großenhain, Lipsko, Míšeň a další.¹²

Typ Schwinkowski č. **454/469** (kat. č. **6-7**: 2 ks) byl registrován ve čtyřech nálezech: Dolní Chabry (Praha 8; 1 ks),¹³ Míšeňsko-Osterland (53+3/2 ks),¹⁴ Natternberg (zem. okr. Deggendorf; 1 ks)¹⁵ a Obercarsdorf (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory; min. 3 ks).¹⁶ Typ Schwinkowski č. **465** (kat. č. **8-9**: 2 ks) se vyskytl v jednom nálezu: Natternberg (zem. okr. Deggendorf; 1 ks).¹⁷ Typ Schwinkowski č. **478** (kat. č. **10-12**: 3 ks) byl zastoupen v šesti nálezech: Borne (zem. okr. Salzland; 2 ks),¹⁸ Drážďany (1 ks),¹⁹ Kamenz (zem. okr. Budyšín; 12+10/2 ks),²⁰ Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.; 6 ks),²¹ Obercarsdorf (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory; min. 17 ks)²² a Vlašim (okr. Benešov; ? ks).²³ Typ Schwinkowski č. **479a-c** (kat. č. **13**: 1/2 ks) byl zaznamenán v šesti nálezech: Borne (zem. okr. Salzland; 1 ks),²⁴ Eetzoldshain (zem. okr. Lipsko; 1+2/2),²⁵ Grünroda (zem. okr. Střední Sasko; 920+153/2),²⁶ Kamenz (zem. okr. Budyšín; 1+1/2 ks),²⁷ Míšeňsko-Osterland (10 ks)²⁸ a Obercarsdorf (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory; min. 1 ks).²⁹ Typ Schwinkowski č. **490** (kat. č. **14-23**: 6+4/2 ks) byl popsán ve čtyřech nálezech: Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.; 5+1/2 ks),³⁰ Tetín (okr. Beroun; 4 ks),³¹ Vlašim (okr. Benešov; ? ks)³² a Zlončice (okr. Mělník; ? ks).³³ Typ Schwinkowski č. **493** (kat. č. **24-37**: 9+5/2 ks) se objevil ve čtyřech nálezech: Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.; 14 ks),³⁴ Natternberg (zem. okr. Deggendorf; 18 ks),³⁵ Tetín (okr. Beroun; 1 ks)³⁶ a Vlašim (okr. Benešov;

¹² Schwinkowski 1918, s. 23; Leipner 1969, s. 142-143; Arnold 2007, s. 196.

¹³ Schneider – Smíšek 2022, s. 114, tab. 1.

¹⁴ Dannenberg 1879, s. 607, č. 28; srov. Leipner 1969, s. 65, č. 33.

¹⁵ Hylla – Schneider 2016, s. 144-145, č. 4, tab. II:4.

¹⁶ Hollstein 2010, s. 32-33, č. 7; srov. Leipner 1969, s. 71, č. 38.

¹⁷ Hylla – Schneider 2016, s. 144-145, č. 5, tab. II:5.

¹⁸ Bahrfeldt 1987, s. 410 [172], č. 170.

¹⁹ Günther 1952, s. 219, č. 17; srov. Leipner 1969, s. 73-78, č. 43.

²⁰ Heineken 1913, s. 128, č. 14; Idzikowska 2016, s. 205, typ 20, s. 220, obr. 32.

²¹ Nepublikované zjištění autora; předběžná zpráva viz Arnold – Geupel 1992, s. 41-45. Za možnost studia nálezu z Lichtenau děkuji Dr. Wilhelmu Hollsteinovi z Mincovního kabinetu v Drážďanech.

²² Hollstein 2010, s. 33, č. 8.

²³ Fiala 1895, s. 399, č. 1917; Schneider 2009, s. 67-68, č. 15.

²⁴ Bahrfeldt 1987, s. 410 [172], č. 174, tab. 13:174.

²⁵ Schwinkowski 1936, s. 25, č. 135; srov. Leipner 1969, s. 55-60, č. 31.

²⁶ Schwinkowski 1910, s. 40, č. 73, tab. IV:73; srov. Leipner 1969, s. 60-64, č. 32.

²⁷ Heineken 1913, s. 127, č. 10; Idzikowska 2016, s. 204, typ 19, s. 220, obr. 31.

²⁸ Dannenberg 1879, s. 607, č. 29.

²⁹ Hollstein 2010, s. 33, č. 9.

³⁰ Nepublikované zjištění autora; předběžná zpráva viz Arnold – Geupel 1992, s. 41-45.

³¹ Mílitký – Stolz – Stolzová – Zaoral 2008, s. 143, tab. 1:II/2; srov. Zaoral – Mílitký 2011, s. 1664, tab. 1:II/2.

³² Fiala 1895, s. 398, č. 1909, tab. XXIV:3; Schneider 2009, s. 69, č. 17.

³³ Fiala 1895, s. 201-202, č. 147, s. 406; srov. Nálezy II/2, s. 82, č. 1768.

³⁴ Nepublikováno; předběžná zpráva viz Arnold – Geupel 1992, s. 41-45.

³⁵ Hylla – Schneider 2016, s. 144-147, č. 6-23, tab. II-III:6-23.

³⁶ Předběžná zpráva viz Mílitký – Stolz – Stolzová – Zaoral 2008, s. 143, tab. 1:II/3; srov. Zaoral – Mílitký 2011, s. 1664, tab. 1:II/3.

? ks).³⁷ Typ Schwinkowski č. **499/502** (kat. č. **38**: 1 ks) patří k poměrně rozšířeným nominálům, byl doložen v deseti nálezech: Borne (zem. okr. Salzländ; 2 ks),³⁸ Drážďany (1+1? ks),³⁹ Chodouny (okr. Litoměřice; ? ks),⁴⁰ Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.; 9 ks),⁴¹ Marienberg (Krušnohorský zem. okr.; 1 ks),⁴² Okna (okr. Česká Lípa; ? ks),⁴³ Reinhardtsgrimma (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory; 1 ks),⁴⁴ Tetín (okr. Beroun; 37 ks),⁴⁵ Vlašim (okr. Benešov; ? ks)⁴⁶ a Zlončice (okr. Mělník; ? ks).⁴⁷ Typ Tornau tab. **8:184** (kat. č. **39–42**: 1+3/2 ks), ve starší literatuře připisovaný hrabatům z Mansfeldu nebo nověji přidělovaný vedlejší mansfeldské rodové linii pánů z Friedeburgu,⁴⁸ byl znám ze tří nálezů: Natternberg (zem. okr. Deggendorf; 2 ks),⁴⁹ Kamenz (zem. okr. Budyšín; 2 ks)⁵⁰ a Reinhardtsgrimma (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory; 2 ks).⁵¹ Jeden míšeňský mincovní typ (kat. č. **43**: 1 ks) nebyl v literatuře dosud popsán. Počet míšeňských ražeb dále rozšiřují čtyři zlomky brakteátů (kat. č. **44–47**), které se kvůli fragmentárnímu stavu nepodařilo určit.

Tab. 2. Přehled výskytu míšeňských mincovních typů brakteátů Jindřicha III. Osvíceného z depotu z Bořanovic ve zdokumentovaných nálezových lokalitách (čísla odpovídají katalogu, lokality řazeny abecedně).

Kat. č.	Typ	Lokalita, doba odkrytí	Doba ukrytí	Počet ks
6–7	Schwinkowski č. 454/469	Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	2
		Dolní Chabry (Praha 8), 1974	kolem 1230	1
		Míšeňsko-Osterland, před 1879	kolem 1230	53+3/2
		Natternberg (zem. okr. Deggendorf), kolem 1950	kolem 1230	1
8–9	Schwinkowski č. 465	Obercarsdorf (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory), 1856	kolem 1225/1230	min. 3
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	2
		Natternberg (zem. okr. Deggendorf), kolem 1950	kolem 1230	1

³⁷ Fiala 1895, s. 398, č. 1906, tab. XXIV:1; Schneider 2009, s. 69–70, č. 18.

³⁸ Bahrfeldt 1987, 411 [173], č. 187.

³⁹ Günther 1952, s. 220, č. 23–24.

⁴⁰ Fiala 1895, s. 398, č. 1908: „též prý v nál. chodounském“, tab. XXIV:2; srov. *Nálezy II/2*, s. 79, č. 1750.

⁴¹ Nepublikováno; předběžná zpráva viz Arnold – Geupel 1992, s. 41–45.

⁴² Hollstein 2001, s. 173, č. 8, s. 175, obr. 2:22.

⁴³ Fiala 1895, s. 202, č. 148; srov. *Nálezy II/2*, s. 80, č. 1756.

⁴⁴ Arnold 1985, s. 134, č. 22, tab. VI:22; srov. Leipner 1969, s. 71–72, č. 40.

⁴⁵ Předběžná zpráva viz Miličkův – Stolz – Stolcová – Zaoral 2008, s. 143, tab. 1:II/4; srov. *Zaoral – Miličkův 2011*, s. 1664, tab. 1:II/4.

⁴⁶ Fiala 1895, s. 398, č. 1908, tab. XXIV:2; Schneider 2009, s. 70–71, č. 19.

⁴⁷ Fiala 1895, s. 201–202, č. 147, s. 406.

⁴⁸ Tornau 1985, s. 31, č. 185; Thieme 2011, s. 212–213, č. 1288. Určení obou autorů však postrádají jasné zdůvodnění, proto je tento typ v katalogu popsán jako míšeňská ražba Jindřicha III. Osvíceného (kat. č. 39–42).

⁴⁹ Hylla – Schneider 2016, s. 145, 147, č. 25–26, tab. IV:25–26.

⁵⁰ Heineken 1913, s. 129, č. 28; Idzikowska 2016, s. 215, typ 59, s. 225, obr. 70.

⁵¹ Arnold 1985, s. 133, č. 7.2; srov. Leipner 1969, s. 71–72, č. 40.

10–12	Schwinkowski č. 478	Borne (zem. okr. Salzland), 1903	kolem 1270	2
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	3
		Dražďany, 1929	kolem 1270	1
		Kamenz (zem. okr. Budyšin), 1910	kolem 1230	12+10/2
		Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.), 1985	kolem 1260	6
		Obercarsdorf (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory), 1856	kolem 1225/1230	min. 17
13	Schwinkowski č. 479a-c	Vlašim (okr. Benešov), 1846	kolem 1235	?
		Borne (zem. okr. Salzland), 1903	kolem 1270	1
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	1/2
		Etzoldshain (zem. okr. Lipsko), 1933	kolem 1230	1+2/2
		Grünroda (zem. okr. Střední Sasko), 1908	kolem 1230	920+153/2
		Kamenz (zem. okr. Budyšin), 1910	kolem 1230	1+1/2
14–23	Schwinkowski č. 490	Míšeňsko-Osterland, před 1879	kolem 1230	10
		Obercarsdorf (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory), 1856	kolem 1225/1230	min. 1
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	6+4/2
		Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.), 1985	kolem 1260	5+1/2
		Tetín (okr. Beroun), 2006	kolem 1235	4
		Vlašim (okr. Benešov), 1846	kolem 1235	?
24–37	Schwinkowski č. 493	Zlončice (okr. Mělník), 1894	kolem 1245	?
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	9+5/2
		Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.), 1985	kolem 1260	14
		Natternberg (zem. okr. Deggendorf), kolem 1950	kolem 1230	18
		Tetín (okr. Beroun), 2006	kolem 1235	1
38	Schwinkowski č. 499/502	Vlašim (okr. Benešov), 1846	kolem 1235	?
		Borne (zem. okr. Salzland), 1903	kolem 1270	2
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	1
		Dražďany, 1929	kolem 1270	1+1?
		Chodouny (okr. Litoměřice), 1879	kolem 1240	?
		Lichtenau (Krušnohorský zem. okr.), 1985	kolem 1260	9
		Marienberg (Krušnohorský zem. okr.), 1950?	kolem 1230/1235	1
		Okna (okr. Česká Lípa), 1887	kolem 1235	?
		Reinhardtsgrimma (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory), 1867	kolem 1250	1
		Tetín (okr. Beroun), 2006	kolem 1235	37
39–42	Tornau tab. 8:184	Vlašim (okr. Benešov), 1846	kolem 1235	?
		Zlončice (okr. Mělník), 1894	kolem 1245	?
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	1+3/2
		Kamenz (zem. okr. Budyšin), 1910	kolem 1230	2
		Natternberg (zem. okr. Deggendorf), kolem 1950	kolem 1230	2
43	nepublikovaný	Reinhardtsgrimma (zem. okr. Saské Švýcarsko-Východní Krušné hory), 1867	kolem 1250	1
		Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	1

Chebské ražby jsou zastoupeny dvěma feniky Fridricha II. (1212/1220–1250) téhož mincovního typu Hásková č. **39** (kat. č. **48–49**; tab. 3), který se vyskytl ve

třech nálezích: Horní Lažany (okr. Cheb; 1 ks),⁵² Cheb, okolí (? ks)⁵³ a Marktredwitz (zem. okr. Wunsiedel im Fichtelgebirge; ? ks).⁵⁴ V depotu z Wondrebu (zem. okr. Tirschenreuth) z roku 1893, jak mylně uvádí J. Hásková, obsažen nebyl, neboť žádná ze starších prací ho v souvislosti s touto lokalitou nezmiňuje.⁵⁵

Tab. 3. Přehled výskytu chebského mincovního typu Fridricha II. z depotu z Bořanovic ve zdokumentovaných nálezových lokalitách (čísla odpovídají katalogu, lokality řazeny abecedně).

Kat. č.	Typ	Lokalita, doba odkrytí	Doba ukrytí	Počet
48–49	Hásková č. 39	Bořanovice (okr. Praha-východ), 2012	kolem 1230	2
		Horní Lažany (okr. Cheb), 1903	kolem 1230	1
		Cheb, okolí, 19. století?	13. století	?
		Marktredwitz (zem. okr. Wunsiedel im Fichtelgebirge), 1872	13. století	?

Zhodnocení nálezu

České brakteáty velkého střížku, ražené patrně od počátku 20. do konce 50. let 13. století,⁵⁶ v zásadě kopírují vývoj fabricky míšeňských nominálů, proto numismatici i přes absenci písemných pramenů uvažují o společné měnové politice či dokonce měnové unii obou zemí.⁵⁷

Také brakteáty z Bořanovic se shodují ve více aspektech: u kompaktních exemplářů mají hmotnost nejčastěji kolem 0,8–0,9 g, dále poměrně tuhý plochý střížek o průměru cca 40–42 mm a jednoduché až primitivní vyobrazení postavy trůnícího korunovaného nebo prostovlasého panovníka. Naznačení trůnu jako oblouku či stoličky na některých přemyslovských typech zastoupených v nálezů je charakteristické pro starší emise z let cca 1222–1230/1235. Tento fakt spolu s korumpovaným opisem ODC na typu Haupt tab. 2:17 umožňuje přidělení všech pěti českých nominálů králi Přemyslu I. Otakarovi († 1230).⁵⁸

Převažující míšeňské ražby se zdají být s těmi Přemyslovými prakticky soudobé, pocházejí tedy pravděpodobně z prvního desetiletí panování wettinského markraběte Jindřicha III. Osvíceného, vládnoucího do roku 1230 nejprve pod poručnictvím durynského lantkraběte Ludvíka IV. a poté saského vévody Albrechta I., ačkoliv se tato skutečnost v mincovním obrazu nijak neprojevuje.⁵⁹

⁵² Klíma 1997, s. 8; srov. *Nálezy II/2*, s. 95, č. 1843.

⁵³ Hásková 1972, s. 29, č. 9: „mince pocházejí z různých nálezů v okolí Chebu“; srov. *Nálezy II/1*, s. 50, č. 1628: „29 kusů z býv. sbírky Ed. Fialy“.

⁵⁴ Fikentscher 1895, s. 53, č. 20, tab. II:21; Geyer 1925, s. 376, č. 10, tab. 307:A; k nepublikovanému nálezů z Marktredwitz viz Erlanger 1979, s. 163.

⁵⁵ Hásková 1972, s. 29–30, č. 13, zde s odkazy na starší literaturu.

⁵⁶ Schneider 2018, s. 24–25; srov. Zaoral 1998, s. 51–60; 114; Zaoral 2000a, s. 993–999.

⁵⁷ Schwinkowski 1918, s. 21–22; Zaoral 2000b, s. 85–88; Arnold 2010b, s. 99–103; Schneider 2018, s. 48–52.

⁵⁸ K chronologii českých brakteátů velkého střížku viz Schneider 2018, s. 26–27.

⁵⁹ K chronologii míšeňských brakteátů viz Arnold 2010a, s. 89–98.

S navrženou chronologií koresponduje také datace depotů, tzv. nálezový horizont, ve kterých se české a míšeňské mincovní typy zastoupené v bořanovickém nálezu vyskytly: jejich dobu uložení rámcově klademe do let 1225–1235. K tezaurování starších emisí brakteátů ovšem docházelo navzdory pravidelné obnově mince (*renovatio monetae*) prakticky po celé 13. století, i když již nereprezentovaly aktuální oběživo a svou hodnotu si uchovávaly pouze díky vysokému obsahu stříbra. Tuto obvyklou praxi nyní potvrzují také poklady z Borne, Drážďan a Lichtenau ze 60. resp. 70. let 13. století, které obsahovaly i ražby o desítky let starší. Jako podklad pro další bádání a korekci dílčích závěrů je přehled výskytu mincovních typů českého krále Přemysla I. Otakara a typů míšeňského markraběte Jindřicha III. Osvíceného z depotu z Bořanovic ve zdokumentovaných nálezových lokalitách uveden v tab. 1 a 2.

Datace dvou chebských feniků typu Hásková č. 39 se jeví ve vztahu k brakteátové složce bořanovického depotu jako poněkud problematičtější, a to už proto, že se tyto zcela rozdílné nominály v českých nálezových lokalitách společně vyskytují jen ojediněle. Vycházet lze zatím jen z typologie chebských feniků od J. Háskové, která ražby kruhového střížku rámcově řadí do let 1220–1300, přičemž uvedený typ, jenž mylně spojuje s nálezem z Wondrebu z roku 1893, datuje až „po roce 1260“.⁶⁰ Obdobný nesoulad vyvolal chebský fenik typu Hásková č. 42 uvedený na předposledním místě její relativní chronologické řady, který se vyskytl v depotu z Tetína, jehož dobu uložení – vzhledem k současnému poznání – lze stanovit kolem roku 1235.⁶¹ Zdá se tedy pravděpodobné, že typologie chebských feniků popsaných J. Háskovou se uzavírá již v průběhu 30. let, nikoliv až v roce 1300; produkci říšské mincovny v Chebu tudíž zatím nedokážeme v posledních zhruba šesti desetiletích 13. století spolehlivě identifikovat či doložit.⁶² V této době můžeme uvažovat buď o ražbě „napodobenin“ hallských obchodních halěrů, které se ve větší míře vyskytly v nálezech z Pechtnersreuthu (zem. okr. Tirschenreuth),⁶³ Hájů u Chebu (osada Svatý Kříž; okr. Cheb)⁶⁴ a Opatova u Lubů I⁶⁵ a II⁶⁶ (okr. Cheb), nebo o přerušení činnosti tamější mincovny a masivním pronikání oblíbených nominálů z říšského území do regionu v souvislosti s obchodem. Téma by si jistě zasloužilo komplexní zpracování přesahující rámec této zprávy.

Nález z Bořanovic v souhrnu obsahoval pět českých brakteátů (kat. č. 1–5; z toho jeden dobově pūlený), 42 míšeňských brakteátů (kat. č. 6–47; z toho 13

⁶⁰ Hásková 1972, s. 29–30, č. 13.

⁶¹ Militký – Stolz – Stolzová – Zaoral 2008, s. 143, tab. 2:IV/1, datace „c. 1220/1240“ a s. 144. Autoři se v předběžné zprávě domnívají, že na základě výskytu míšeňského brakteátu typu Schwinkowski č. 984 došlo k uložení tetínského depotu „snad po roce 1247“, což bylo následně korigováno; srov. Schneider 2009, s. 55–56; Zaoral – Militký 2011, s. 1665.

⁶² J. Hásková řadí do období 1220–1300, zahrnující tedy cca 80 let, pouze 16 mincovních typů; viz Hásková 1972, s. 65–85, č. 28–43. Autorka sama v pozdější studii poukazuje na určité obtíže při datování chebských feniků s lapidárním konstatováním, že „vysvětlení mohou přinést ovšem nové nálezy mincí“; viz Hásková 1975, s. 120.

⁶³ Šebesta 2008, s. 341.

⁶⁴ Militký 2014a, s. 16–23.

⁶⁵ Militký 2014b; srov. Baumlová 2016, s. 7.

⁶⁶ Militký – Schneider 2016; srov. Baumlová 2016, s. 7–8.

dobově půlených a čtyři zlomky) a dva chebské feniky (kat. č. 48–49). Počet brakteátových ražeb byl vzhledem k výskytu blíže neurčitelných drobných fragmentů přemyslovských nebo wettinských nominálů zřejmě původně o několik exemplářů vyšší, patrně čítal kolem padesáti kusů, ovšem přesné množství již nezjistíme. Rozsahem se jednalo o menší aktuální hotovost jednotlivce, nikoliv poklad, resp. soubor vzniklý v důsledku dlouhodobé tezaurace. Majitel disponoval mincemi, které můžeme označit za vzorek dobového oběživa v regionu.⁶⁷ Do země si je uložil někdy kolem roku 1230 nejspíš jen v obalu z nedochovaného organického materiálu (kůže, tkanina), poněvadž předpokládal jejich brzké vyzvednutí a uplatnění při místní peněžní směně, pro kterou byly právě půlené brakteáty, představující poloviční nominální hodnotu, nesporně praktické. Poměrně nízký poměr českých brakteátů (5 ks, tj. cca 10 %) oproti míšeňským (42 ks, tj. cca 86 %) nepřímo odráží nižší produkci mincovny v Praze v posledním desetiletí vlády Přemysla I. Otakara, neboť těžba stříbrné rudy se začala na Českomoravské vrchovině rozvíjet až v průběhu 30. let 13. století,⁶⁸ a teprve poté podíl přemyslovských nominálů v oběhu začal postupně narůstat.⁶⁹ Oproti tomu byly wettinské mincovny již více než půl století zásobeny drahým kovem z dolů na saské straně Krušných hor. Zároveň se ukazuje, že i chebské feniky, ražené na tehdejší říšském území, se v omezené míře podílely na struktuře oběživa ve středočeském regionu.

Severně od Prahy, na pravém břehu Vltavy, byl odkryt také depot ve Zlončicích (okr. Mělník), který obsahoval asi 1500 českých a míšeňských brakteátů z 20.–40. let 13. století.⁷⁰ Dále evidujeme jednotlivý přemyslovský brakteát velkého střížku, snad ztrátový kus, z Drast (okr. Praha-východ).⁷¹ Z levého břehu máme doložen nález neznámého rozsahu z Kralup nad Vltavou (okr. Mělník), uložený patrně za vlády Václava I.⁷² Situaci dokresluje nedochovaný soubor brakteátů z Turska (okr. Praha-západ), o jehož složení však nemáme bližší povědomí.⁷³ Uložené peněžní hotovosti, kumulující se v širším okolí podél vodních toků, nepřímo odrážejí peněžní směnu, prosazující se stále častěji v městském i venkovském prostředí pozdně přemyslovských Čech.

Bořanovice se nachází asi 14 km severně od centra Prahy a 15 km západně od Brandýsa nad Labem-Staré Boleslavi, v krajině sevřená dolním tokem Vltavy a Labem. Katastrální území, do něhož patří též sousední Pakoměřice, tvoří na jihu hranici mezi okresem Praha-východ a městskou částí Praha 8. V písemných pra-

⁶⁷ Srov. *Zaoral 1998*, s. 53: „Zkoumané soubory mincí přitom zpravidla nejsou ukrytými majetky, našetřenými během delšího časového období (tzv. statické nálezy), častěji jde o depoty, jejichž hlavní množství bylo vyraženo teprve krátce před dobou ukrytí a jež proto představují bezprostřední výzev ze soudobého peněžního oběhu (tzv. dynamické nálezy).“

⁶⁸ *Kořan 1955*, s. 86; *Vosáhlo 1999*, s. 52–53.

⁶⁹ *Nový 1974*, s. 373–374.

⁷⁰ *Fiala 1895*, s. 201–202, č. 146; srov. *Nálezy II/2*, s. 82, č. 1768.

⁷¹ *Nálezy II/2*, s. 79, č. 1746.

⁷² *Nálezy II/2*, s. 80, č. 1752; srov. numismatická sbírka Národního muzea, př. č. 32/1897 (4 ks typu Cach č. 731).

⁷³ *Šklenář 1972*, s. 60; srov. *Vojtěchovská 2001*, s. 350.

menech se obec poprvé uvádí v listině papeže Řehoře IX. z 2. července 1233 (*Boranowici*),⁷⁴ která potvrzuje majetková práva ženského benediktinského kláštera sv. Jiří na Pražském hradě, zaznamenané v listinném falsu ze 2. poloviny 13. století, ale hlásícím se do let 1227–1228 (*Boranowici*).⁷⁵ Ačkoliv se Bořanovice rozkládají na starém sídelním území, nemáme odsud zatím žádné archeologické doklady raně středověkého osídlení. Neuspořádaný půdorys obce, zachycený na mapě stabilního katastru, však dokládá starší založení, ke kterému došlo snad v průběhu 2. poloviny 12. století. V tuto dobu byla již oblast dolního Povltaví díky poměrně intenzivní vnitřní kolonizaci z velké části soustavně osídlena a protkána sítí cest, které vedle kupců a kolonistů využívali především místní lidé.

Prameny

- CDB II*: Friedrich, G. (ed.) 1912: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae. Tomus II. Pragae.
CDB III/1: Friedrich, G. (ed.) 1942: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae. Tomi III fasciculus primus. Pragae.

Literatura

- Arnold, P. 1981*: Der zweite Brakteatenfund von Pirna-Copitz – ein Beitrag zum Münzwesen der Mark Meißen während der regionalen Pfennigperiode. Geldgeschichtliche Nachrichten 85, s. 221–234.
Arnold, P. 1985: Die Rekonstruktion des Brakteatenfundes von Reinhardtsgrμμα bei Dippoldiswalde. In: Kuczyński, S. K. – Suchodolski, S. (edd.): Nummus et Historia. Peniadz Europy sredniowiecznej. Warszawa, s. 131–137.
Arnold, P. 2010a: Die Chronologie der meißnischen Brakteaten im 12. und 13. Jahrhundert. In: Friebe, H. – Grau, Ch. (edd.): Die Münzstätte Freiberg von den Anfängen bis zu ihrer Aufhebung 1556 durch Kurfürst August von Sachsen. Band II. Freiberg in Sachsen, s. 89–98.
Arnold, P. 2010b: Der Brakteatenfund von Lichtenau (Kreis Aue-Schwarzenberg). Neue Erkenntnisse zur Währungsunion zwischen Meißen und Böhmen in der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts. In: Friebe, H. – Grau, Ch. (edd.): Die Münzstätte Freiberg von den Anfängen bis zu ihrer Aufhebung 1556 durch Kurfürst August von Sachsen. Band II. Freiberg in Sachsen, s. 99–103.
Arnold, P. – Geupel, V. 1992: Der Brakteatenschatz von Lichtenau, Lkr. Aue. Vorbericht. Ausgrabungen und Funde 37, s. 41–45.
Arnold, T. 2007: Die Freiburger Brakteaten. In: Friebe, H. – Grau, Ch. (edd.): Die Münzstätte Freiberg von den Anfängen bis zu ihrer Aufhebung 1556 durch Kurfürst August von Sachsen. Freiberg in Sachsen, s. 193–218.
Bahrfeldt, E. 1987: Der Bracteatenfund von Borne. In: Kluge, B. (ed.): Mittelaltermünzen. Ausgewählte Schriften 1881–1928. Leipzig, s. 375–417 [137–179].

⁷⁴ *CDB III/1*, s. 38, č. 40.

⁷⁵ *CDB II*, s. 421, č. 378.

- Bäumlová, M. 2016: Mincovní depoty z Opatova a měnové poměry na waldsasských državách ve 13. a 14. století v kontextu písemných pramenů. Sborník muzea Karlovarského kraje 24, s. 7–30.
- Cach, F. 1974: Nejstarší české mince III. České a moravské mince doby brakteátové. Praha.
- Dannenberg, H. 1879: Ein Fund Meissner Bracteaten aus der ersten Hälfte des XIII. Jahrhunderts. Blätter für Münzfreunde 15, s. 605–609.
- Erlanger, H. J. 1979: Die Reichsmünzstätte in Nürnberg. Nürnberger Forschungen 22. Nürnberg.
- Fiala, E. 1895: České denáry. Praha.
- Fikentscher, L. 1895: Versuch zu einer Münzgeschichte der Herzoge von Meranien, Markgrafen von Istrien, Grafen von Andechs und Plassenburg weltlichen und geistlichen Standes. Mittheilungen der Bayerischen Numismatischen Gesellschaft 14, s. 1–66.
- Geyer, H. 1925: Egerer Münzen aus dem Fund Wondreb 1921. Blätter für Münzfreunde 60, s. 372–377.
- Günther, K. 1952: Der Brakteatenfund von Dresden. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 2, s. 201–241.
- Hásková, J. 1972: Chebské mince z 12. a 13. století. Cheb.
- Hásková, J. 1975: Poznámka k chebskému mincování na počátku 13. století. Numismatický sborník 13 (1973–74), s. 117–121.
- Haupt, W. 1954: Oberlausitzer Brakteatenfunde des 13. Jahrhunderts. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 4, s. 505–581.
- Heineken, H. 1913: Der Brakteatenfund von Kamenz O/L. Jahrbuch des Numismatischen Vereines zu Dresden (E. V.) auf das Jahr 1912, s. 125–132.
- Hollstein, W. 2001: Ein Brakteatenfund aus der Nähe von Marienberg/Erzgebirge. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 43, s. 171–176.
- Hollstein, W. 2010: Die Rekonstruktion des Brakteatenfundes von Obercarsdorf, südlich Dippoldiswalde (1856). Dresdner Numismatische Hefte 6. Münzfunde aus Sachsen und Böhmen, s. 25–36.
- Hylla, A. – Schneider, P. 2016: Nález českých a míšeňských brakteátů z Natternbergu (místní část města Deggendorf, Dolní Bavorsko). Numismatické listy 71, s. 142–152.
- Idzikowska, B. 2016: Odtworzenie skarbu brakteatów z XIII wieku z łużyckiego Kamięcia (Kamjenc, Kamenz, 1910) w zbiorze Muzeum Narodowego w Warszawie. Wiadomości Numizmatyczne 60, s. 179–234.
- Klíma, V. 1997: Nález nejstarších chebských mincí u Věrušiček v roce 1929. Numismatická ročenka 1996, s. 7–9.
- Kořan, J. 1955: Přehledné dějiny československého hornictví I. Praha.
- Leipner, K. 1969: Die Münzfunde in Sachsen aus der Zeit der regionalen Pfennigmünze (12. und 13. Jahrhundert). Numismatische Studien 7. Hamburg.
- Milítký, J. 2014a: Depot obchodních halěrů města Hall am Kocher (Švábský Hall) ze Svätého Kříže (okr. Cheb). Numismatické listy 69, s. 16–23.
- Milítký, J. 2014b: Znalecký posudek č. 19/2014/HM ke stanovení finanční a kulturně-historické hodnoty depotu mincí z Opatova u Lubů (okr. Cheb). Národní muzeum (nepublikováno). Praha.
- Milítký, J. – Schneider, P. 2016: Znalecký posudek č. 26/2016/HM ke stanovení finanční a kulturně-historické hodnoty depotu mincí z Opatova u Lubů II (okr. Cheb). Národní muzeum (nepublikováno). Praha.
- Milítký, J. – Stolz, D. – Stolzová, D. – Zaoral, R. 2008: Poklad mincí ze 13. století z Tetína (okr. Beroun). Předběžná zpráva o nálezu a stavu jeho zpracování. Folia numismatica 21 (2006/2007), s. 137–145.

- Nálezy II/1*: Radoměřský, P. 1956: České, moravské a slezské nálezy mincí údobí denárového (10.–12. století). In: Nohejlová-Prátová, E. (ed.): *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. II. díl.* Praha, s. 5–73.
- Nálezy II/2*: Radoměřský, P. 1956: České, moravské a slezské nálezy mincí údobí brakteátového. In: Nohejlová-Prátová, E. (ed.): *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. II. díl.* Praha, s. 75–111.
- Nový, R.* 1974: Organizace a vývoj českého mincovnictví v 13. století do měnové reformy Václava II. *Sborník archivních prací* 24, s. 366–425.
- Schneider, P.* 2009: Nové poznatky k nálezům mincí z Vlašimi (okr. Benešov). *Numismatické listy* 64, s. 51–74.
- Schneider, P.* 2010: Nové poznatky k nálezům mincí z Unwürde (Horní Lužice). In: Grossmannová, D. – Štefan, J. T. (edd.): *Peníze v proměnách času VII. Středověké mincovnictví a peněžní oběh v Čechách, na Moravě a v okolních zemích.* Ostrava, s. 27–36.
- Schneider, P.* 2018: Levínská Olešnice. Nález mincí ze 13. století. Praha.
- Schneider, P.* – *Smíšek, K.* 2022: Numismatické určení. In: Dragoun, Z. – Tryml, M.: *Řománský kostel v Dolních Chabrech a jeho předchůdci.* Praha, s. 113–114.
- Schwinkowski, W.* 1910: Der Brakteatenfund von Grünroda. *Jahrbuch des Numismatischen Vereines zu Dresden (E. V.) auf das Jahr 1909*, s. 32–46.
- Schwinkowski, W.* 1918: Das Geld- und Münzwesen Sachsens. *Beiträge zu seiner Geschichte.* Dresden.
- Schwinkowski, W.* 1931: Münz- und Geldgeschichte der Mark Meißen und Münzen der weltlichen Herren nach meißnischer Art (Brakteaten) vor der Groschenprägung. I. Teil: *Abbildungstafeln.* Frankfurt am Main.
- Schwinkowski, W.* 1936: Zur Münzgeschichte der ehemaligen Wettinischen Lande um 1180–1230. Der Brakteatenfund von Eitzoldshain bei Grimma 1933. Halle (Saale).
- Sklenář, K.* 1972: Archeologie severního okolí Prahy ve zprávách Václava Krolmuse (1846 až 1856). *Vlast* 4, s. 3–74.
- Šebesta, P.* 2008: Nálezy hallských feniků v historickém Chebsku. *Sborník muzea Karlovarského kraje* 16, s. 341–344.
- Thieme, K.* 2011: Brakteaten der Markgrafschaft Meißen und ihrer Nachbarn zwischen Saale und Neiße. *Bestandskatalog.* Leipzig.
- Tornau, O.* 1940: Die Brakteaten der Grafen von Mansfeld, der Edlen Herren von Friedeburg und der Herren von Schraplau. Grünberg.
- Vojtěchovská, I.* 2001: Dějiny a topografie archeologických nálezů na území Turska a jeho okolí. *Archeologie ve středních Čechách* 5, s. 347–356.
- Vosáhlo, J.* 1999: Přehled historie jihlavského hornictví. In: *Dolování stříbra a mincování v Jihlavě.* Jihlava, s. 52–65.
- Zaoral, R.* 1998: Počátky brakteátové měny v Čechách. In: Štefan, J. – Krejčík, T. (edd.): *Peníze v proměnách času. Sborník příspěvků z konference k 50. výročí založení pobočky České numismatické společnosti v Ostravě.* Ostrava, s. 51–60.
- Zaoral, R.* 2000a: Die Anfänge der Brakteatenwährung in Böhmen. In: Kluge, B. – Weisser, B. (edd.): *XII. Internationaler Numismatischer Kongress Berlin 1997. Akten – Proceedings – Actes II.* Berlin, s. 993–999.
- Zaoral, R.* 2000b: Česko-míšeňská měnová unie v historických souvislostech. In: Štefan, J. T. – Onderka, T. (edd.): *Peníze v proměnách času II.* Ostrava, s. 85–88.
- Zaoral, R.* – *Militký, J.* 2011: The Hoard of Tetín (Czech Republic) in the Light of Currency Conditions in the Thirteenth-Century Bohemia. In: Holmes, N. (ed.): *Proceedings of the XIVth International Numismatic Congress Glasgow 2009.* Glasgow, s. 1664–1670.

Summary

A 13th Century Coin Hoard from Bořanovice (Prague-East District)

A medieval coin hoard was found on 9th October 2012 on the cadastral territory of Bořanovice (Prague-East District) by private metal detecting. The find spot is situated in a wood called Bořanovice Groove, around 500 m south-west from the centre of the village. No remains of a ceramic or an organic material container were found together with the coins.

The hoard comprised of five Bohemian bracteates (cat. nos. 1–5, one of them then halved) of the King Přemysl I Ottokar (1192–1193, 1197/1198–1230), 42 Meissen bracteates (cat. nos. 6–47; 13 of these then halved and four fragments) of the Margrave Henry III the Illustrious (1221/1230–1288) and two pfennigs from the imperial mint of Eger (cat. nos. 48–49) struck during the reign of the Emperor Frederick II (1212/1220–1250). The hoard presents a less ready cash of an individual. Its owner had at his disposal the coins which can be considered a sample of the then currency. He had buried his hoard probably around 1230 in a container made of an organic material which did not survive (leather, textile), intending an early withdrawal of the coins and their use in the local market.

A relatively low ratio of the Bohemian bracteates (5 coins, i.e. ca 10%) to the Meissen ones (42 coins, i.e. ca 86%) indirectly reflects the low production of the Prague mint during the last decade of the reign of Přemysl I Ottokar. The silver mining in the Bohemian-Moravian Highlands did not start to develop until the 1230s. Only then, the presence of the Přemyslid denominations in the monetary circulation began to grow. On the contrary, the Wettin mints were supplied with the silver from the mines on the Saxonian part of the Ore Mountains for more than a half century at that time. It also appears that the Eger pfennigs, minted in the then imperial territory, were to a limited extent also part of the monetary structure of the Central Bohemia region.

Mgr. Petr Schneider
Národní muzeum
Historické muzeum, numismatické oddělení
Vinohradská 1
110 00 Praha 1
schneider.p@centrum.cz